

Sygn. akt I C. 542/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2017r.

Sąd Rejonowy w Łęczycy I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR Grzegorz Manista

Protokolant: sekr. sąd. Aneta Kuleczka

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2017r., w Ł.

na rozprawie

sprawy z powództwa N. P.

przeciwko L. B. (1)

o zapłatę

1. zasądza od L. B. (1) na rzecz N. P. kwotę 3.433,33zł (trzy tysiące czterysta trzydzieści trzy złote trzydzieści trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 12 lutego 2016r. do dnia 13 grudnia 2017r.;
2. zasądzoną w punkcie pierwszym kwotę rozkłada na dwie raty po 1.937,25zł (jeden tysiąc dziewięćset trzydzieści siedem złotych dwadzieścia pięć groszy) każda z rat, płatne w terminie 3 (trzy) miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku pierwsza rata, druga rata płatna w terminie 9 (dziewięć) miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności;
3. w pozostałej części oddala powództwo;
4. nie zasądza od N. P. na rzecz L. B. (1) kosztów postępowania;
5. przyznaje i nakazuje wypłacić adwokatowi M. K. ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Łęczycy kwotę 2.952zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu N. P.;
6. nieuiszczone koszty sądowe przejmuje na rzecz Skarbu Państwa.

Sygn. akt I C 542/15

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do Sądu Rejonowego w Łęczycy, w dniu 30 listopada 2015r., N. P. wniosła o zasądzenie od L. B. (1) kwoty 12.223zł, tytułem zachowku po S. S., z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 2-4 – pozew o zapłatę).

W odpowiedzi na pozew, pozwana L. B. (1) wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwana podniosła, iż jednym składnikiem majątkowym wchodzącym w skład masy spadkowej po S. S., jest lokal mieszkalny nr (...), położony w Ł. przy ulicy (...), który został wykupiony przez spadkodawcę za środki finansowe, które w całości pochodziły od pozwanej i stanowiły jej oszczędności zgromadzone na książące mieszkaniowej. Z uwagi

na powyższe okoliczności, pozwana podniosła, iż żądanie powódki uznać należy za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (k. 11-15 – odpowiedź na pozew).

Sąd Rejonowy ustalił, następujący stan faktyczny:

S. S., od 1961r., był najemcą samodzielnego lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w Ł. przy ulicy (...), składającego się z dwóch pokoi, kuchni, łazienki z wc, przedpokoju i przynależnej piwnicy o łącznej powierzchni 40,90m⁽²⁾. Przedmiotowy lokal mieszkalny stanowił własność Gminy(...) (okoliczności bezsporne).

L. B. (1) wspólnie z dwiema córkami, mieszkała w przedmiotowym lokalu mieszkalnym, razem ze swoim ojcem S. S.. S. S. utrzymywał się z emerytury, nie posiadał innego źródła dochodu oraz oszczędności. Często chorował, przebywał na leczeniu szpitalnym i wymagał opieki, którą sprawowała córka L. B. (1). Pozwana ustaliła ze swoim ojcem, że dokonana na jego rzecz cesji posiadanej książeczki mieszkaniowej, co dodatkowo umożliwi uzyskanie premii gwarancyjnej i pozwoli S. S. na wykup lokalu nr (...), położonego w Ł. przy ulicy (...). Następnie lokal mieszkalny miał być przekazany, w testamencie, na rzecz pozwanej. S. S. nie posiadał środków finansowych na wykupienie przedmiotowego lokalu mieszkalnego i gdyby nie dokonana przez L. B. (1) cesja książeczki mieszkaniowej nie wykupiłby zajmowanego mieszkania (d. e-protokół rozprawy z dnia 14 września 2016r. – 00:18:41-00:28:00 – zeznania świadka Z. S.; 00:28:03-00:34:00 – zeznania świadka B. S.; e-protokół rozprawy z dnia 29 listopada 2017r. – 00:08:13-00:14:00 – zeznania pozwanej L. B. (1)).

L. B. (2) posiadała książeczkę mieszkaniową nr (...) zarejestrowaną na nazwisko panięskie L. S. w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł. w dniu 29 kwietnia 1982r. i wpisana została do rejestru kandydatów na członków Spółdzielni pod poz. rej. (...). L. B. (1) została wyrejestrowana ze Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł., w dniu 4 grudnia 2000r., na własną prośbę w związku z wypowiedzeniem i likwidacją książeczki mieszkaniowej celem przeprowadzenia cesji w Banku.

L. B. (1) posiadała książeczkę oszczędnościową mieszkaniową nr (...)- (...), wystawioną w dniu 15 września 1977r., której stan oszczędności wraz z kwotą należnych odsetek i premią gwarancyjną, wynosił 17.745,67zł.

Gmina (...) działając w trybie ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami oraz w trybie ustawy z dnia 24 czerwca 1994r. o własności lokali, ustanowiła odrębną własność lokalu mieszkalnego nr (...), położonego na parterze w budynku wielomieszkaniowym, w Ł. przy ulicy (...), składającego się z dwóch pokoi, kuchni, łazienki z wc, przedpokoju i części składowej tj. piwnicy, o łącznej powierzchni użytkowej 40,90m⁽²⁾, w tym powierzchnia piwnicy 5,70m⁽²⁾ oraz sprzedała dotychczasowemu najemcy S. S., powyższy lokal mieszkalny oraz udział wynoszący (...) części, części wspólnych domu i innych urządzeń, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli poszczególnych lokali, a także oddała w użytkowanie wieczyste na 99 lat, działkę nr (...) w udziale wynoszącym (...) części. Cena nabycia w kwocie 4.162,50zł, a także pierwsza opłata za wieczyste użytkowanie gruntu w wysokości 172,50zł zostały przelane z mieszkaniowej książeczki oszczędnościowej nr (...)- (...) w Banku (...) S.A. Oddział w Ł. (d. k. 20-29 – kserokopia umowy ustanowienia odrębnej własności lokalu, sprzedaży lokalu i oddania w użytkowanie wieczyste części terenu sporządzonej w formie aktu notarialnego sporządzonego w Kancelarii Notarialnej Notariusz E. W. w Ł., w dniu 13 grudnia 2000r., wpisanego do Repertorium A nr 3831/2000; k. 30 – kserokopia zaświadczenia Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł. z dnia 2 lutego 2015r., k. 31-33 – kserokopia Protokołu (...); k. 34 – kserokopia zaświadczenia (...) Bank (...) Oddział w Ł. z dnia 24 listopada 2000r.).

W dniu 10 stycznia 2001r., S. S. sporządził testament, w którym do całego spadku powołał swoją córkę L. B. (1) (d. załączone akta VI Ns 139/14 Sądu Rejonowego w Kutnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Łęczycy – k. 5 – kserokopia testamentu S. S. otwartego i ogłoszonego w dniu 17 kwietnia 2014r.)

S. S. zmarł, jako wdowiec w dniu 21 kwietnia 2012r., w Ł.. Jako spadkobierców ustawowych pozostawił córkę L. B. (1), syna Z. S. oraz dzieci zmarłej w dniu (...) córki W. P. (1), w osobach N. P. i M. P..

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2014r., Sąd Rejonowy w Kutnie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Łęczycy, stwierdził, że spadek po S. S., zmarłym 21 kwietnia 2012r., w Ł., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 10 stycznia 2001r., otwartego i ogłoszonego w dniu 17 kwietnia 2014r., nabyła w całości córka L. S. z d. S. (d. załączone akta VI Ns 511/14 Sądu Rejonowego w Kutnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Łęczycy: k. 3,4,5,6 – odpisy skrócone aktu stanu cywilnego: k. 14verte – zapewnienie spadkowe złożone przez L. B. (1); k. 16 – postanowienie z dnia 29 grudnia 2014r.).

W skład masy spadkowej po S. S. wchodził jedynie samodzielny lokal mieszkalny nr (...), położony w Ł. przy ulicy (...), którego wartość rynkowa, według stanu na dzień 21 kwietnia 2012r. i wartości na dzień 26 czerwca 2017r., datę wyceny dokonanej przez biegłego, wynosiła 103.000zł (d. k. 68-81 - operat szacunkowy z określenia wartości rynkowej samodzielnego lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ulicy (...), sporządzony przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego M. J.; k. 126-130 – opinia uzupełniająca z określenia wartości rynkowej samodzielnego lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ulicy (...), sporządzona przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego M. J.).

N. P. w dacie śmierci dziadka S. S. miała 15 lat i uczęszczała do gimnazjum. Utrzymywała kontakty z dziadkiem odwiedzała go w miejscu jego zamieszkania, ich relacje były dobre. Powódka nie otrzymała żadnej darowizny od swojego dziadka (d. e-protokół rozprawy z dnia 29 listopada 2017r. – 00:02:19- 00:08:02 – zeznania powódki N. P.).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanego powyżej w pełni wiarygodnego materiału dowodowego w postaci zeznań świadków W. P. (2) (e-protokół rozprawy z dnia 14 września 2016r. – 00:05:32-00:18:10), Z. S. (e-protokół rozprawy z dnia 14 września 2016r. – 00:18:41-00:28:00), B. S. (e-protokół rozprawy z dnia 14 września 2016r. – 00:28:03-00:34:00), przesłuchanych w charakterze stron postępowania powódki N. P. (e-protokół rozprawy z dnia 29 listopada 2017r. – 00:02:19- 00:08:02) i pozwanej L. B. (1) (e-protokół rozprawy z dnia 29 listopada 2017r. – 00:08:13-00:14:00), opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości M. J. (k. 68-81 i k. 126-130) oraz dowodów z dokumentów.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków W. P. (2), Z. S., B. S. oraz zeznaniom powódki N. P. i pozwanej L. B. (1), gdyż były one logiczne, konsekwentne, spójne, wzajemnie się uzupełniały i dotyczyły okoliczności bezspornych między stronami postępowania.

Sąd uznał za rzetelną, fachową, obiektywną, bezstronną i rzeczową opinię biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości M. J., który na zlecenie Sądu wydał opinie w przedmiotowej sprawie. Opinia została sporządzona zgodnie z zakreślonymi тезami dowodowymi, w oparciu o wnikliwą analizę akt sprawy i własną wiedzę biegłego. Wszelkie wątpliwości stron, co do treści opinii złożonej przez biegłego zostały wyjaśnione przez biegłego w wydanej opinii uzupełniającej.

Sąd uznał za wiarygodne dowody z dokumentów zgromadzone w aktach sprawy, albowiem, w ocenie Sądu, w toku postępowania nie ujawniła się dana okoliczność, która podważyłaby wiarygodność tych dowodów.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

Powódka N. P. dochodziła zapłaty kwoty 12.223zł tytułem należnego jej zachowku po zmarłym dziadku S. S.. Podstawą prawną żądania powódki jest przepis art. 991 § 1 k.c., zgodnie z którym, uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy. Według wskazanego przepisu uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś sytuacjach - połowa wartości tego udziału. I to właśnie, co się uprawnionemu w myśl powołanego przepisu należy, stanowi zachówek, którego nie może on być pozbawiony wolą spadkodawcy, chyba że występują przesłanki

do wydziedziczenia (art. 1008 - art. 1010 k.c.), a w razie wydziedziczenia zstępnego jego zstępnymi są uprawnieni do zachowku, chociażby przeżył on spadkodawcę (art. 1011 k.c.).

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, darowizny uczynione przez spadkodawcę.

Uprawnienie do zachowku oparte jest na istnieniu bliskiej więzi rodzinnej między spadkodawcą a uprawnionym. Dlatego też kodeks cywilny określa krąg uprawnionych podmiotów stosunkowo wąsko. Zgodnie z art. 991§1 k.c. są to jedynie zstępnymi, małżonek oraz rodzice spadkodawcy. Powstanie uprawnienia do zachowku jest przy tym uzależnione od tego, aby w konkretnym stanie faktycznym osoby te były powołane do spadku z ustawy. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie dochodzą do dziedziczenia osoby, które zostały uznane za niegodnych, małżonek wyłączony od dziedziczenia w trybie art. 940 k.c., małżonek, w stosunku do którego orzeczono separację, osoby wydziedziczone przez spadkodawcę w testamencie, osoby które odrzuciły spadek oraz takie, które zawarły umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia.

Instytucja zachowku stanowi formę ustawowego zabezpieczenia interesów osób najbliższych spadkodawcy przed skutkami rozrządzeń dokonanych przez niego w ramach przysługującej swobody testowania.

W celu obliczenia zachowku należy w pierwszej kolejności określić udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku, tj. udział, w jakim uprawniony byłby powołany do spadku z ustawy (art. 992 k.c.). Następnie udział ten mnoży się, stosownie do art. 991§1 k.c., przez $\frac{2}{3}$, jeżeli uprawniony do zachowku jest trwale niezdolny do pracy lub małoletni, a w pozostałych sytuacjach - przez $\frac{1}{2}$. Otrzymany wynik to udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

Zgodnie z art. 931§1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci i małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Stosownie do art. 931§2 k.c., jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych.

W przedmiotowej sprawie, do dziedziczenia z mocy ustawy po S. S. powołani są córka L. B. (1), syn Z. S., którzy dziedziczyliby po $\frac{2}{6}$ części każde z nich oraz wnuczka N. P. i wnuk M. P., którzy dziedziczyliby po $\frac{1}{6}$ części spadku każde z nich.

Powódka N. P. w dacie otwarcia spadku była osobą małoletnią, przysługuje jej zatem zachówek w wysokości $\frac{2}{3}$ udziału spadkowego.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993 - art. 995 k.c.). Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna z dnia 26 marca 1985r., III CZP 75/84, OSP 1988/2/27), a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Zamyka obliczanie zachowku operacja mnożenia substratu zachowku przez udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Jej wynik wyraża wysokość należnego zachowku.

Uprawniony należny mu zachówek, obliczony w powyższy sposób, może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny (art. 991§2 k.c.). Gdy jednak to nie nastąpi, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek). Roszczenie o zachówek przysługuje mu, choćby został powołany do spadku, nawet z ustawy, i choćby współspadkobierca - adresat jego roszczenia sam też był uprawniony do zachowku. Powyższy wniosek znajduje potwierdzenie w przepisach art. 999 k.c. i art. 1005§1 k.c., regulujących sytuacje, w których spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku. Odpowiedzialność spadkobiercy obowiązanej do zapłaty zachowku, który sam jest uprawniony do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek.

W chwili śmierci S. S. był właścicielem samodzielnego lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w Ł. przy ul. (...), którego wartość w dacie orzekania wynosiła 103.000zł. Przedmiotowy lokal mieszkalny wyczerpywał cały spadek po S. S..

Mając określony tzw. substrat zachowku, kolejnym etapem jest określenie wysokości zachowku należnego powódce zgodnie z zasadami art. 991§1 k.c., z którego wynika, że udział ten wynosi 2/3 wartości udziału, jaki przypadłby uprawnionej przy dziedziczeniu ustawowym. Udział powódki N. P. wynosi 1/6, co przy wartości masy spadkowej ustalonej na kwotę 103.000zł, daje wartość udziału przy dziedziczeniu ustawowym na kwotę **17.166,66zł** (103.000zł x 1/6). W dacie otwarcia spadku N. P. była osobą małoletnią, stąd wysokość należnego powódce zachowku równa jest 2/3 wartości udziału spadkowego, który przypadłby jej w wyniku dziedziczenia ustawowego. Wysokość należnego powódce N. P. zachowku to kwota **11.444,44zł** (17.166,66zł x 2/3).

Poza sporem jest, że roszczenie powódki o zachówek w żadnej formie nie zostało zaspokojone. Powódka bowiem nie została w żadnej części powołana do spadku, spadkodawca nie uczynił za życia na jej rzecz darowizny, ani nie ustanowił w testamencie zapisu.

Orzekając o wysokości należnego N. P. zachowku, należy pamiętać, iż pozwana podniosła wązki dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy zarzut niezgodności żądania powódki z art. 5 k.c.

Należy mieć na uwadze, że wprawdzie przepisy działu IV kodeksu cywilnego nie przewidują możliwości obniżenia wierzytelności z tytułu zachowku, jednakże z orzecznictwa wynika, że wyjątkowo można dopuścić obniżenie wysokości zachowku na podstawie art. 5 k.c., w szczególności przy uwzględnieniu klauzuli zasad współżycia społecznego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1981r., III CZP 18/81, OSNC 1981/12/225). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślano także, że sprzeczność z zasadami współżycia zachodzi wówczas, gdy w świetle reguł lub wartości moralnych powszechnie społecznie akceptowanych żądanie zapłaty należności z tytułu zachowku musiałoby być ocenione negatywnie. Dokonując oceny roszczenia o zachówek w tym aspekcie należy mieć na uwadze, że prawa uprawnionego do zachowku przysługujące mu ze względu na szczególny, bardzo bliski stosunek rodzinny, istniejący między nim a spadkodawcą, służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych oraz realizacji zasady, iż nikt nie może na wypadek swojej śmierci rozporządzić swoim majątkiem zupełnie dobrowolnie, z pominięciem najbliższych. Względem te nakazują szczególną ostrożność przy dokonywaniu oceny o nadużyciu prawa żądania zapłaty sumy pieniężnej odpowiadającej wysokości zachowku, która nie może opierać się jedynie na ogólnym odwołaniu się do klauzuli generalnej zasad współżycia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004r., IV CK 215/03, LEX nr 152889). Zachówek stanowi minimum zagwarantowanego udziału w spadku spadkobiercy ustawowemu i pozbawić go tego udziału na podstawie art. 5 k.c. można tylko w sytuacjach wyjątkowych. Podkreślić również należy, że w doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że o nadużyciu prawa przez żądanie zapłaty zachowku decydować mogą jedynie okoliczności istniejące w płaszczyźnie uprawnionego - spadkodawca. Ponadto w świetle orzecznictwa przy ocenie istnienia podstaw do zastosowania art. 5 k.c. należy brać pod uwagę wszystkie okoliczności konkretnego przypadku, zachodzące tak po stronie zobowiązanej, jak i po stronie uprawnionego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2009r., IV CSK 163/09, LEX nr 527197).

Mając na uwadze przytoczoną powyżej okoliczność pokrycia w pełnej wysokości przez pozwaną L. B. (1) kosztów wykupu przez spadkodawcę lokalu mieszkalnego, który wyczerpywał cały majątek spadkowy po S. S., zasadnym z punktu widzenia zasad współżycia społecznego było dokonanie w oparciu o treść art. 5 k.c. pomniejszenie przysługującego powódce N. P. zachowku o 70 %.

W ocenie Sądu, w realiach rozpoznawanej sprawy zasądzenie na rzecz powódki zachowku w pełnej należnej wysokości tj. 11.444,4zł, godziłoby w zasady współżycia społecznego, w szczególności w zasadę sprawiedliwości społecznej i stanowiłoby nadużycie prawa podmiotowego powódki. Jak wskazano powyżej wysokość zachowku w niniejszej sprawie została obliczona według przypadającego N. P. udziału w spadku, w skład którego, jako jedyny składnik zaliczeniu podlegał lokal mieszkalny, który został wykupiony z darowizny – cesji książeczki mieszkaniowej – poczynionej przez pozwaną na rzecz swojego ojca S. S.. Zasadzając na rzecz powódki N. P. kwotę 3.433,33zł stanowiącą 30 % należnego powódce co do zasady zachowku, Sąd zważył, iż istota roszczenia o zachówek wynika z przyjętej przez ustawodawcę zasady, że spadkodawca nie może rozporządzać swoim majątkiem z pominięciem osób najbliższych. Zasadzona kwota stanowi realne przysporzenie i czyni zadość powoływanym regułom współżycia społecznego.

Mając na uwadze przedstawione powyżej okoliczności, na podstawie art. 991§1 i §2 k.c. w zw. z art. 5 k.c., Sąd zasądził od L. B. (1) na rzecz N. P. kwotę 3.433,33zł, tytułem zachowku, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 12 lutego 2016r. do dnia 13 grudnia 2017r. (punkt pierwszy wyroku).

W orzecznictwie sądowym zauważalne są dwa poglądy co do daty wymagalności roszczenia o odsetki od kwoty zachowku. Według pierwszego z nich, termin wymagalności roszczenia o odsetki, jako zobowiązania pieniężnego i bezterminowego, wynika z przepisów ogólnych. Zastosowanie do roszczenia o zachówek znajduje ogólna reguła z art. 455 k.c., zgodnie z którą spełnienie świadczenia powinno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania, a odsetki za opóźnienie mogą być naliczane od daty następującej po wezwaniu zobowiązanego do zapłaty (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 lutego 2013r., sygn. akt I ACa 1156/12, LEX nr 1289499; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 marca 2013r., sygn. akt I ACa 1132/12, LEX nr 1316297; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 czerwca 2013r., sygn. akt I ACa 183/13, LEX nr 1342243; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2013 r., II CSK 403/12 LEX nr 1314389).

Zgodnie z drugim stanowiskiem, roszczenie o zachówek staje się wymagalne z chwilą określenia przez sąd jego wysokości według cen z daty orzekania o nim i dopiero z tą datą staje się możliwe naliczanie odsetek za opóźnienie.

Opowiadając się za pierwszym nurtem w orzecznictwie, Sąd uznał, iż termin, od którego powódka była uprawniona do żądania odsetek od zachowku rozpoczął swój bieg po wezwaniu pozwanej do zapłaty kwoty zachowku. Ponieważ, w rozpoznawanej sprawie, powódka nie wezwała pozwanej do zapłaty przed wniesieniem pozwu, należy uznać, iż wezwaniem do zapłaty było doręczenie pozwanej odpisu pozwu, co miało miejsce w dniu 10 lutego 2016. (k. 10 – elektroniczne potwierdzenie odbioru). Z uwagi na bezterminowy charakter roszczenia, pozwana była zobowiązana spełnić świadczenie pieniężne następnego dnia po doręczeniu wezwania tj. w dniu 11 lutego 2016r., w konsekwencji pozostaje ona w zwłoce ze spełnieniem świadczenia pieniężnego po tym dniu i dlatego też, na podstawie art. 455 k.c., art. 481§1 i §2 k.c., ustawowe odsetki Sąd zasądził od dnia 12 lutego 2016r. do dnia 13 grudnia 2017r., daty wydania wyroku, z uwagi na rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty.

Zgodnie z art. 320 zdanie pierwsze k.p.c., w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie. Założeniem powyższego przepisu jest uczynienie postępowania wykonawczego realnym ze względu na określoną sytuację ekonomiczną i finansową dłużnika. Szczególnie uzasadnione wypadki w rozumieniu przepisu art. 320 k.p.c. nie muszą, mieć wyjątkowego charakteru. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 kwietnia 2015r., II CSK 409/14, Legalis nr 1231752, wskazał, że przepis art. 320 k.p.c. upoważnia sąd orzekający do wzięcia pod rozwagę przy wydawaniu wyroku, czy jego orzeczenie będzie mogło być wykonane bez potrzeby przeprowadzania egzekucji, zwłaszcza czy pozwany będzie w stanie spełnić zasądzone świadczenie jednorazowo. Przesłanką zastosowania tego przepisu jest ustalenie, że w danej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, decydują o tym okoliczności konkretnej sprawy. W zasadzie chodzi o okoliczności dotyczące pozwanego dłużnika,

jego sytuację osobistą, majątkową, finansową, rodzinną, które powodują, że nierealne jest spełnienie przez niego od razu i w pełnej wysokości zasądzonego świadczenia. Rozważając rozłożenie zasądzonego świadczenia na raty, sąd nie może jednak nie brać pod rozwagę sytuacji wierzyciela. Również jego trudna sytuacja majątkowa może bowiem co do zasady przemawiać przeciwko rozłożeniu zasądzonego świadczenia na raty, ponieważ sąd nie powinien działać z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Mając na uwadze trudną sytuację materialną i rodzinną pozwanej, która wprawdzie pracuje, jednakże uzyskuje najniższe wynagrodzenie, jest jedynym żywicielem trzysobowej rodziny i wysokość zasądzonej kwoty, Sąd na podstawie art. 320 k.p.c., rozłożył zasądzoną w punkcie pierwszym wyroku kwotę na dwie raty po 1.937,25zł każda z rat, płatne w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku pierwsza rata, druga rata płatna w terminie 9 miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności punkt drugi wyroku).

Nadmienić należy, że należność rozłożona została na dwie raty, co w ocenie Sądu nie stanowi nadmiernej uciążliwości dla powódki, a uwzględnia możliwości pozwanej i jej aktualną sytuację.

W pozostałym zakresie, ponad zasądzoną kwotę oraz w zakresie żądania odsetek za okres od dnia wytoczenia powództwa do dnia 11 lutego 2016r., Sąd uznał powództwo za nieuzasadnione i jako takie podlegające oddaleniu (punkt trzeci wyroku).

Mając na uwadze trudną sytuację materialną i osobistą powódki oraz oceny charakter żądania, na podstawie art. 102 k.p.c., Sąd nie zasądził od N. P. na rzecz L. B. (1) kosztów postępowania (punkt czwarty wyroku).

Na podstawie § 2 ust. 1 i ust. 3 w zw. z § 6 pkt 5 w zw. z §19 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tj. Dz. U. z 2013r., poz. 461 ze zm.), Sąd przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Łęczycy na rzecz adwokata M. K. kwotę 2.952zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu N. P. (punkt piąty wyroku).

Mając na uwadze sytuację materialną powódki i pozwanej, na podstawie art. 113 ust 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2016r., poz. 623 ze zm.), Sąd nie obciążył powódki i pozwanej kosztami postępowania w zakresie nieuiszczonej opłaty sądowej i kosztów opinii biegłego wyświadczonych tymczasowo ze Skarbu Państwa i kwoty te przejął na rzecz Skarbu Państwa (punkt szósty wyroku).